עין משפט
נר מצוה

קכז א טוש״ע ח״מ סי׳ קמ סעיף ג:

רבינו גרשום

בשלמא לדידי דאמינא. דמייתי ראיה בעדים הכא נמי עבדי הני דבדקו בתר עדים אם כשמכר קטן היה אי לא ולא אשכחן משום הכי אזלו ושאילו מהו לבודקו: אלא לדידך דאמרת ראיה בקיום השטר. אמאי אזלי לקוחות למישאל מהו לבודקו יקיימו שטרייהו דבידייהו דליתו סהדי דמכירין חתימת ידי העדים ובודאי אותן החותמין על השטר לא חתמו לו אא״כ היה גדול ובתר הכי לוקמי לקוחות בנכסייהו אלא ש״מ מדלא עבדי הכי דלא אזלינן בתר קיום השטר אלא בתר עדים וקשיא לר״ל. אמר לך ר״ל לעולם בתר קיום השטר אזלינן ודקא קשיא לך הכא אמאי לא אזלינן בתר קיום השטר אלא בתר עדים. מי סברת דנכסים שמכר שעדיין בידא דמשפחה הוו ואתו לקוחות וקא מערערי אי הוי עובדא הכי מצית למפרך שפיר. לאו הכי הוי עובדא אלא נכסי הוו כבר ביד לקוחות (דלקוחות הוה) ולא מצו בני משפחה למיזל בתר קיום השטר ומאי הוי זכותייהו קיום השטר. ובני משפחה אינהו קא מערערי דקטן הוה ומשום הכי אולי מעיקרא בתר עדים כי לא אשכחו אמרי מהו לבודקו: ה״נ מסתברא. דבני משפחה הוי מערערי ולא לקוחות: מדקאמר להו אי אתם רשאים לנוולו ואשתיקו. משום דמשפחתו הוה לא היו רוצים לנוולו: לקוחות אמאי משתקי. מצי למימר ליה הואיל דזוזי יהיבנא ליה בהא ארעא ליגוול ולינוול אלא ש״מ דנכסים בידא דלקוחות הוו ובני משפחה מערערי. אמר לך ר׳ יוחנן לעולם אבתי קשיא ליה לר״ל ונכסים בידא דיורשין הוי קיימי והא דקא מייתי ראיה מהבא. אי משום הא לא אריא דהכי קאמר להו: במשנת בר קפרא. שהיה שונה בה: והוציא זה. המוחזק בשדה: את אונו. כח שלו שטר מכירה שהיה בידו: יתקיים השטר בחותמיו. שיעידו שנים עליהן שהוא כתב ידן ולא מחזקינן לעדים בשקרי דחתימי מילי דשקר: ואם אמר. המערער: שטר פסים הוא. שפייסתני בשעה [illegible] ומעולם שוב לא החזרתה אותו לי ולא שלך היא השדה: או שטר אמנה הוא. שמכרתי לך שדה זו על מנת שאאמין לך הדמים עד זמן שקבענו ומעולם לא נתת לי דמים: אם יש לו עדים. שכן הוא כמו שמערער אומר הלך אחר עדים: ג) והוא מודה בשטר שכתבו לזה אינו צריך לקיימו עוד לאותו מוחזק ולא ישלם למערער כלום: לימא. דבר קפרא ששנה משנה זו לפלוגתא אמרה לשמעתא ואליבא דר׳ מאיר דאמר הואיל ומודה הוא האי מערער באותו שכתב אין צריך לקיימו ומקוים ועומד הוא ומשום הכי אמר הלך אחר השטר: והא מיפלגי. במודה בשטר שכתב אם צריך לקיימו אי לא כדמפרש לעיל: אין נאמנין לפוסלו דברי ר׳ מאיר. משום דמודה בשטר שכתבו אינו צריך לקיימו: וחכ״א דנאמנין וצריך לקיימו אלמא דבפלוגתא אמר בר קפרא לשמעתיה: א״ל ר׳ יוחנן. לדברי הכל אמרה לשמעתיה דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ואזלינן בתר השטר. והתם טעמא מאי אמור רבנן דמודה בשטר שחתמוהו צריך לקיימו משום דעדים אלימי אינון דמצי לאורועי שטרא שהם חתמוהו ונאמנין הן לפוסלו אבל הכא להיכא דמערער מודה שכתבו ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא אפי׳ רבנן מודו דלאו כל כמיניה לאורועי שטרא ומשום הכי אינו צריך לקיימו והלך אחר השטר: א״ל. ריש לקיש לר׳ יוחנן והיכי מצית למימר דלדברי הכל אמרה לשמעתיה ולאו כל כמיניה לאורועי שטרא: והלא משמך אמרו יפה ערערו. ואמאי יפה ערערו והלא כיון ג) [illegible]

ואם תאמר למה יש לנו לומר שהוא קטן כיון שהגיע לכלל שנותיו והא אמרינן בנדה פרק בא סימן (דף מח.) קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים וי״ל *שאמר שהיה זה גדול שהגיע לכלל שנותיו ולא היו לו סימני גדלות ולהכי איכא לספוקי שמא קטן היה עדיין: **אלא** לדידך דאמרת (ב) בקיום השטר לקיימו שטרייהו ולוקמו בנכסייהו. דמסתמא כיון שאמת היה שמכר היו מוצאים עדים לקיים שטרם אלא ש״מ שהיו צריכין לבקש עדים שהיה גדול בשעת המכר וכרבנן דאמרי המוציא מחבירו עליו הראיה וא״ת ומאי קושיא עד כאן לא קאמרי רבנן ראיה בקיום השטר אלא משום דסבירא להו כרבי נתן דאמר דאזלינן בתר השתא דאם בריא הוא עתה יש לנו לומר שאז היה בריא אבל הכא לא שייכא שום חזקה וי״ל דאיכא למימר חזקה שאין עדים חותמים על השטר אא״כ נעשה גדול מהניא כי ההיא חזקה דבתר השתא אזלינן: **בחזקת** לקוחות הוו קיימי. והיורשים היו רוצים להוציאן מידן והיו רוצים לבודקו אם הוא קטן והשתא ניחא הא דקאמר להו סימנין עשויין להשתנות לאחר מיתה שאפילו לא תמצאו לו סימנים איכא למימר שנשרו לאחר מיתה: **זוזי** יהבינן לינוול ולינוול. אבל יורשים אינם רשאים לנוולו בשביל הירושה דלא מידי יהבי ועוד שהוא קרובם: **אי** עדים אלימי ומרעי שטרא כו׳. לעיל בפ׳ חזקת הבתים (דף מח: ושם ד״ה אמר) הבאתי שם הך מילתא גבי מודעא היו דברינו וכו׳: **והלא** משמך אמרו יפה ערערו בני משפחה. מטעם קיום השטר ולא מטעם עדים:

ברם נראין דברי רבינו יוסף כו׳. (ג) והא דפריך לעיל ריש לקיש לר׳ יוחנן ממשנת בר קפרא וא״ל ר׳ יוחנן שאני אומר מודה בשטר שכתבו א״צ לקיימו לא אמר דבר זה מעולם וכולה סוגיא דלעיל ליתא לפי מסקנא זו וכה״ג איכא ביבמות בפ׳ החולץ (דף לה: ושם ד״ה כ״ע) דפריך ליה ר׳ יוחנן לריש לקיש ולמסקנא מעמיד מחלוקתם בענין אחר גבי החולץ למעוברת וכן בפ״ק דחגיגה (דף ז.) גבי הראיון ובנדה פ׳ המפלת (דף כב.) *גבי פניו מוסמסים וכי א״ל ר׳ יוחנן לר׳ ינאי לעיל רבי לא משנתנו היא זו לא הקשה ממילתא דרבנן אלא הוכיח לו המשנה דפלוגתא דרבנן ורבי מאיר היא בהא [וע״ע תוס׳ בכורות ד: ד״ה אלא]: אלא

בשלמא לדידי דאמינא ראיה בעדים כיון דאמר ללקוחות אייתו עדים ולא אשכחו היינו דקא אתו ואמרו ליה מהו לבודקו אלא לדידך דאמרת ראיה בקיום השטר למה להו לבודקו לקיימו שטרייהו ולוקמו בנכסי מי סברת נכסי בחזקת בני משפחה קיימי וקא אתו לקוחות ומערערי נכסי בחזקת לקוחות קיימי וקא אתו בני משפחה וקא מערערי הכי נמי מסתברא מדקאמר להו אי אתם רשאים לנוולו ואישתיקו אי אמרת בשלמא בני משפחה קא מערערי משום הכי אישתיקו אלא אי אמרת לקוחות קא מערערי אמאי שתקי לימרו ליה אנן זוזי יהבינן ליה לינוול ולינוול אי משום הא לא איריא הכי קאמר להו חדא דאי אתם רשאים לנוולו ועוד וכי תימרו זוזי שקל לינוול ולינוול סימנים עשויין להשתנות לאחר מיתה [ה](ת״ש) שאל רבי שמעון בן לקיש את רבי יוחנן זו ששנויה במשנת בר קפרא הרי שהיה אוכל שדה ובא בחזקת שהיא שלו וקרא עליו אחד ערער לומר שלי היא והוציא זה את אונו לומר שמכרתה לי או שנתתה לי במתנה אם אמר איני מכיר בשטר זה מעולם [א]יתקיים השטר בחותמיו אם אמר שטר פסים הוא זה או שטר אמנה שמכרתי לך ולא נתת לי דמים אם יש עדים הלך אחר עדים ואם לאו הלך אחר השטר לימא ר׳ מאיר היא דאמר מודה בשטר שכתבו אינו צריך לקיימו ולא רבנן אמר ליה לא שאני אומר דברי הכל מודה בשטר שכתבו אינו צריך לקיימו והא מיפלג פליגי [ב]דתנן [ג]אין נאמנין לפוסלו דברי ר׳ מאיר וחכמים אומרים נאמנין אמר ליה אי עדים אלימי ומרעי שטרא איהו כל כמיניה אמר ליה והלא משמך אמרו יפה ערערו בני משפחה אמר ליה זו אלעזר אמרה אני לא אמרתי דבר זה מעולם אמר רבי זירא אם יכפור רבי יוחנן ברבי אלעזר תלמידו יכפור ברבי ינאי רבו דאמר רבי ינאי אמר רבי מודה בשטר שכתבו [ד](אינו) צריך לקיימו ואמר ליה רבי יוחנן רבי לא משנתנו היא זו וחכמים אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה אין ראיה אלא בקיום השטר ברם נראין דברי רבינו יוסף דאמר רבינו יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי חכמים אבל רבי מאיר אומר מודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו [א] ומאי דברי הכל דרבנן לגבי רבי מאיר דברי הכל היא והא איפכא תנן וחכמים אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה איפוך והא תניא אין נאמנין לפוסלו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים נאמנין איפוך והא רבי יוחנן ראיה בעדים קאמר איפוך לימא ליפוך נמי תיובתא לא

הכי

בשלמא לדידי דאמינא ראיה. דאמרי רבנן במתני׳ [לעיל קנג.] המוציא מחבירו עליו הראיה היינו ראיה בעדים שבריא היה ויגבה מתנתו מיד היורשין ה״נ בקשו לקוחות לעשות כך ולבקש עדים כדי לטרוף מקחן מיד היורשין וכיון דלא אשכחו כו׳: **לקיימו שטרייהו.** ומסתמא אין העדים חותמין על השטר אא״כ נעשה גדול: **בחזקת לקוחות הוו קיימי.** והחזיקו בהן קודם ערעור: **ואתו יורשין וקא מערערי.** ואמרי קטן היה ושלא כדין תפסתם דהתם גבי יורשין לא שייך קיום שטריה: **היינו דשתקי.** כדי שלא ליגוול קרובם: **ליגוול ולינוול.** אין אנו חוששין בבשתו שאינו קרובנו והפסדנו מרובה: ה״ג **זו ששנויה כו׳.** ואסיפא קאי לימא ר״מ היא כו׳: **שטר פסים.** שפייסת ממני לכתוב לך שטר מכירה להחזיק בעשיר לוקח קרקעות: **שטר אמנה.** האמנתיך למסור לך שטר מכירה קודם שקבלתי הדמים: **שאני אומר לדברי הכל כו׳.** כדמפרש לקמיה דכי פליגי רבנן ואמרי מודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו הני מילי היכא דאיכא עדים דמרעי ליה לשטרא ופוסלין חתימת עצמן ה״ז פסול גדול הלכך אע״ג דמודה לוה שכתבו צריך לקיימו אבל כהן דבר קפרא דלוה גופיה קפסיל ליה ולא עדים כיון דמודה שכתבו לאו כל כמיניה למימר שטר פסים הוא והכל מודים שא״צ לקיימו: **אי עדים אלימי כו׳.** דהתם אמרי עדים פסולי עדות היינו: **איהו כל כמיניה.** בתמיה וכי יש כח ביד הלוה לומר איני חייב כלום. והכא לא אמרי׳ הפה שאסר הוא הפה שהתיר דכיון דאמר לוה כתבתי שטר זה אפס שטר פסים או שטר אמנה הוא דמה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן דאנן סהדי דלאו שטר אמנה הוא דעדים אשטר אמנה ופסים לא חתמי דלא ניתן ליכתב כדאמר בפרק ב׳ דכתובות (דף יט.) והלכך לא מהימן למימר שטר אמנה הוא: **והלא אמרו משמך כו׳.** ריש לקיש קא״ל לר׳ יוחנן היכי מצית למימר דלדברי הכל מודה בשטר שכתבו א״צ לקיימו אף על גב דאיהו נמי פסיל ליה משום שטר אמנה או שטר פסים דלאו כל כמיניה לאורועיה איהו כל זמן דעדים גופייהו לא מרעי ליה והלא משמך אמרו יפה ערערו בני משפחה אע״ג דמודו בני משפחה בשטר שכתב נותן מתנה כיון דאמרי קטן היה נאמנין עד שיתקיים השטר בחותמיו אלמא מודה בשטר שכתבו לדידך צריך לקיימו: **ויכפור בר׳ ינאי.** בתמיה. והלא לר׳ ינאי רבו א״ר יוחנן בהדיא צריך לקיימו: **ברם נראין דברי רבינו יוסף.** ר׳ זירא קא״ל ואתא לתרוצי דמאי דא״ר יוחנן לריש לקיש לעיל שאני אומר לדברי הכל א״צ לקיימו היינו טעמא דס״ל לר׳ יוחנן דמהפכינן מתניתין ר״מ לרבנן דס״ל לרבנן א״צ לקיימו כדמפרש ואזיל והאי דקא״ר יוחנן לדברי הכל א״צ לקיימו לאו דוקא אלא משום דאליבא דרבנן קאמר דא״צ לקיימו חשיב ליה כדברי הכל: **זו דברי חכמים.** מתני׳ דמוכח א״צ לקיימו: **נמי תיובתא.** דאמר לעיל [ע״א] איתיביה ר׳ יוחנן לר״ש בן לקיש וכו׳ ליפוך והשתא צריך לומר איתיביה ר״ש לקיש לר׳ יוחנן דמהא שמעינן דמתניתין ראיה בעדים קאמר:

הכי

מסורת הש״ס

א) ס״פ ל״ג, ב) [לעיל דתניא], ג) [כתובות יט:], ד) נ״א ל״ג.

גליון הש״ס

[illegible]

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ שצריך לקיימו ומאי דברי הכל דרבנן לגבי ר״מ דברי הכל היא [illegible] (ב) תוס׳ ד״ה אלא לדידך דאמרת ראיה בקיום וכו׳ [illegible] (ג) ד״ה ברם וכו׳ והא דפריך [illegible]

רבינו גרשום (המשך)

[illegible] נותן מתנה מודה בשטר שכתבו אפ״ה איצטריך לקיימו לסקבל. אלמא דס״ל לר׳ יוחנן מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו לרבנן והדרא קושיין לדוכתה דלימא בר קפרא כר׳ מאיר ולא כרבנן: ברם נראין דברי רבינו יוסף. תירוץ הוא דקא מתרץ והכי מתפרש לעולם אימא לך בר קפרא כחכמים אמרה לשמעתיה דנראין דברי רבינו יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי חכמים דאמרי עליו דשכיב מרע להביא ראיה ששכיב מרע היה מאי טעמא משום דכיון דמודה הוא בשטר שכתבו אין צריך למקבל לקיימו לפיכך צריך זה הנותן להביא ראיה ששכיב מרע היה. אבל ר׳ מאיר היה אומר המוציא מחבירו עליו הראיה דקסבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ועל זה המוציא להביא ראיה וכרבנן היה משנת בר קפרא: והא איפכא. שמעינן להו במתני׳ דר׳ מאיר סבר עליו להביא ראיה לשכיב מרע ותכ״א המוציא וכו׳ דר׳ מאיר סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ואכתי כר״מ אמרה לשמעתיה ולא כרבנן: איפוך. ותני ליה רבינו יוסף: והתניא וכו׳ ותכ״א כו׳ נאמנין. דמשמע מודה שכתבו צריך לקיימו ואכתי קשיא: איפוך. הכי נאמנין דברי ר׳ מאיר ותכ״א אין נאמנין דאין צריך לקיימו והשתא איתרצא משנת בר קפרא אליבא דחכמים: ומקשי׳ דר׳ יוחנן אדר׳ יוחנן. דאמר לעיל אין ראיה אלא בקיום השטר דסבירא ליה מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו והאמר ר׳ יוחנן ראיה [בעדים]: איפוך. הכי ר׳ יוחנן אמר ראיה בקיום השטר וריש לקיש אמר ראיה בעדים. ומקשי׳ הואיל דמהפכת למילתייהו [illegible]

[illegible]